

ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ НАПН УКРАЇНИ

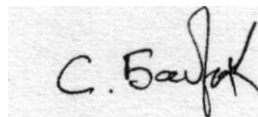
БАБЮК Сергій Миколайович

УДК 373.2.015.31:796

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ВЗАЄМОДІЇ
ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ І СІМ'Ї**

13.00.08 - дошкільна педагогіка

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

A rectangular stamp containing a handwritten signature in black ink. The signature appears to be 'С. Бабук' (S. Babuk).

Киш - 2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті проблем виховання НАПН України, м. Київ.

Науковий керівник - кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник Жевага Сергій Іванович, Національна академія внутрішніх справ, начальник кафедри спеціальної фізичної підготовки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор Ротерс Тетяна Тихонівна, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, завідувач кафедри теорії і методики фізичного виховання;

кандидат педагогічних наук, доцент Сварковська Ліна Андріївна, Севастопольський міський гуманітарний університет, декан психолого-педагогічного факультету.

Захист відбудеться "26" квітня 2011 р. о 16.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.454.01 в Інституті проблем виховання НАПН України за адресою: 04060, м. Київ, вул. М. Берлінського, 9.

З дисертацією можна ознайомитися в науковій частині Інституту проблем виховання НАПН України (04060, м. Київ, вул. М. Берлінського, 9).

Автореферат розісланий "24" березня 2011 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ж. В. Петрочко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Трансформаційні процеси у сучасному суспільстві висувають нові вимоги до системи освіти загалом та фізичного виховання дітей зокрема. Нині змінюється й перелік якостей людини, здатної успішно функціонувати в умовах ринкової економіки. Серед соціально значущих якостей чільне місце мають посісти здоров'я, здоровий спосіб життя, навички співпраці в групах і колективах.

Економічні й політичні реформи в Україні здійснюються на тлі загострення проблеми захворюваності дітей, яка зросла за багатьма показниками: лише третина сучасних дошкільників вважаються відносно здоровими. За даними НАН України, абсолютно здорових дітей, які вступають до школи, лише 5 % (Л. Бордіян, П. Добрий, В. Язловецький). Такий стан потребує пошуку оптимальних форм і шляхів зміцнення здоров'я дітей, зокрема, дошкільного віку (Е. Вільчковський, Н. Денисенко, М. Зубалій, М. Козленко, І. Козетов, Б. Шиян).

З огляду на це особливої актуальності набуває проблема фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку. Для досягнення представниками цієї вікової групи належного рівня рухової підготовленості необхідно підвищити вимоги до організації та реалізації співпраці дошкільного навчального закладу і сім'ї як потужних виховних інститутів. Напрямок такої дослідницької роботи задається фундаментальною соціокультурною стратегією: надати стосункам між дітьми і педагогами, педагогами і батьками, дітьми і батьками нової якості.

У контексті цього дослідження особливого значення набувають наукові праці, які доводять, що період дошкільного дитинства - відповідальний етап у забезпеченні належного фізичного та морального здоров'я людини, й найкращі умови для цього створюються в процесі фізичного виховання особистості, що є важливим компонентом підготовки дитини до активного життя та професійної діяльності (Л. Виготський, О. Запорожець, Е. Аркін, Т. Осокіна та інші).

Проблема фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку стала предметом дослідження вчених різних галузей науки, зокрема психологів (Л. Виготський, О. Запорожець, О. Леонтєв та інші), педагогів (В. Горіневський, А. Макаренко, П. Лєсафт, А. Онопрієнко, О. Сухомлинський, К. Ушинський), фізіологів та медиків (І. Аршавський, Г. Апанасенко). Значну зацікавленість викликають праці Г. Агаєва, Е. Вільчковського, А. Вольчинського, Н. Денисенко, Т. Осокіної, Б. Сермеева, Б. Шиян та інших, в яких обґрунтовується необхідність залучення всіх дієвих чинників системи фізичного виховання, в тому числі й виховного потенціалу сім'ї (В. Постовий, С. Жевага, Р. Поташнюк, М. Безруких, Е. Бондаревський, Л. Мовчан, О. Куц, В. Леонова), що уможливорює не епізодичний, а перманентний вплив на організм дитини.

Самобутність вітчизняної системи самореалізації особистості виявляється у зростанні ролі сім'ї як головної ланки виховання дитини. Водночас причинами недостатньої уваги сім'ї до проблеми фізичного виховання дітей є низький рівень фізкультурної грамотності батьків, неправильно обраний авторитарний стиль спілкування з дитиною, недостатнє володіння практичними навичками з організації і проведення форм фізичного виховання у сім'ї (Е. Вільчовський, А. Сгорова, В. Лесик). Відомо, що вирішальний вплив у залученні дітей до фізичних вправ має особистий приклад батьків, їхні ціннісні орієнтації, спільні заняття з дітьми, фізкультурна грамотність, у тому числі правильна оцінка виховного значення занять фізичною культурою і спортом (А. Атаєв, У. Бутіна, Б. Сермеєв, В. Столяров).

Особливо важливою є педагогічна взаємодія навчального закладу і сім'ї, за якої можна досягти позитивних результатів як у фізичному вихованні, так і в розвитку особистості дитини (А. Акбаров, М. Безрукій, В. Букарев, Е. Вільчовський, І. Петренко, В. Лесик, А. Мерлян). Саме тому педагогічні колективи, зацікавлені в наданні кваліфікованої допомоги батькам з формування та збереження здоров'я дітей, мають взяти на себе відповідну освітню функцію, організувати роботу з батьками і тим самим сприяти підвищенню їхньої фізкультурної грамотності, зміні ставлення до фізичного виховання. Без сумніву, важливим напрямом до такої взаємодії є педагогічне навчання батьків, певні аспекти якого розкрито в працях З. Зайцевої, Д. Махліна, В. Постоного. Разом з тим традиційна соціально-виховна робота виявляється зараз малоефективною, про що свідчать наявні *суперечності* між:

- необхідністю здійснення систематичної ефективної роботи з фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу з сім'єю і недостатньою теоретико-методичною розробленістю даної проблеми;

- провідною роллю батьків і педагогів у фізичному вихованні дітей старшого дошкільного віку та їх невідповідності до такої взаємодії.

Актуальність теми, суспільна та педагогічна значущість проблеми, потреба в її науково-методичному обґрунтуванні зумовили вибір теми дослідження: *"Педагогічні умови фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї"*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано згідно із тематичним планом науково-дослідної роботи лабораторії фізичного розвитку Інституту проблем виховання НАПН України і є складовою теми "Науково-методичні основи фізичного виховання учнів загальноосвітньої школи в умовах реформування змісту загальної середньої освіти" (державний реєстраційний номер № 0105U000199). Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради Інституту проблем виховання НАПН України (протокол №10 від 28.12.2009 р.) й узгоджена Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 1 від 23.02.2010 р.).

Мета дослідження полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні педагогічних умов, форм і методів фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї та експериментальній перевірці їх ефективності.

Визначена мета передбачає виконання таких **завдань дослідження**:

1. З'ясувати стан дослідженості проблеми фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї в педагогічній теорії.

2. Розкрити сутність фізичної вихованості в контексті її становлення в дітей старшого дошкільного віку.

3. Визначити та охарактеризувати компоненти, критерії, показники та діагностувати рівні сформованості фізичної вихованості у дітей старшого дошкільного віку.

4. Теоретично обґрунтувати й експериментально апробувати педагогічні умови фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї.

5. Розробити та впровадити форми і методи роботи з формування фізичної вихованості дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї.

Об'єкт дослідження - процес фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження - педагогічні умови, які забезпечують ефективне фізичне виховання дітей 5-6 років у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї.

Для досягнення мети та розв'язання поставлених завдань використано комплекс **методів дослідження**: *теоретичні* — вивчення і аналіз філософської, педагогічної, психологічної, навчально-методичної літератури з проблеми дослідження з метою визначення теоретико-методичних засад фізичного виховання дітей; вивчення навчальних програм і нормативних документів з фізичного виховання; *емпіричні* - вивчення та аналіз досвіду роботи педагогічних колективів дошкільних навчальних закладів з організації та здійснення фізичного виховання у взаємодії із сім'єю; аналіз документів планування навчально-виховної роботи в дошкільному навчальному закладі; педагогічні спостереження; анкетування; тестування; опитування; бесіда; узагальнення педагогічного досвіду; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи) для перевірки та підвищення ефективності фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї; *метод математичної статистики* - статистична обробка даних для інтерпретації результатів дослідження.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять ідеї особистісно орієнтованого підходу до виховання особистості в онтогенезі (О. Запорожець, І. Поніманська, О. Кононко), теоретичні положення педагогічної науки про

значення фізичного виховання у формуванні особистості (В. Горіневський, А. Макаренко, П. Лесгафт, А. Онопрієнко, О. Сухомлинський, К. Ушинський), педагогічні дослідження оптимізації фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку (Е. Вільчковський, Н. Денисенко, Б. Шиян, Б. Сермеев та ін.) та педагогічної взаємодії навчального закладу і сім'ї у фізичному вихованні особистості (А. Акбаров, М. Безрукій, В. Букарев, І. Петренко, В. Лесик, А. Мерлян); закони України "Про освіту", "Про дошкільну освіту", "Про охорону дитинства", а також Концепція фізичного виховання в системі освіти України, Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, Державні тести і нормативні оцінки фізичної підготовленості населення України тощо.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилося на базі старших груп дошкільних навчальних закладів № № 16, 21, 23 м. Кам'янець-Подільського, № 9 м. Червоноград Львівської області, "Сонечко" м. Хотин Чернівецької області. На різних етапах експериментом було охоплено 696 осіб: 240 батьків, 310 дітей старшого дошкільного віку, 120 вихователів дошкільних навчальних закладів та 26 інструкторів з фізичного виховання дошкільних навчальних закладів.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що:

- *вперше* визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї (усвідомлення батьками значущості фізичного виховання дітей та оволодіння ними достатнім рівнем фізкультурних знань, практичних умінь і навичок; єдність виховного впливу педагогічного колективу і сім'ї у фізичному вихованні; готовність педагогічних працівників до організації і проведення роботи з батьками щодо фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку; поетапне формування фізичної вихованості старших дошкільників); розкрито сутність поняття "фізична вихованість дітей старшого дошкільного віку" як складного новоутворення, що характеризується наявністю у старших дошкільників необхідних елементарних знань, умінь та навичок в галузі фізичної культури, сформованої мотивації до занять фізичними вправами, здатності самостійно застосовувати набуті уміння та навички у повсякденній життєдіяльності;

- *уточнено* структурні компоненти фізичної вихованості (когнітивний, емоційно-ціннісний та діяльнісний); критерії і показники фізичної вихованості та рівні її сформованості у старших дошкільників (високий, достатній, середній, низький); форми й методи роботи з формування фізичної вихованості дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї;

- *дістав подальшого розвитку* зміст підготовки педагогів і батьків з питань фізичного виховання старших дошкільників у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї.

Практичне значення одержаних результатів полягає у впровадженні в практику дошкільних навчальних закладів педагогічних умов, організаційних форм і методів формування у дітей старшого дошкільного віку фізичної вихованості.

Матеріали дослідження можуть бути використані педагогічними працівниками дошкільних навчальних закладів у процесі співпраці з батьками щодо фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку, викладачами вищих педагогічних навчальних закладів I–IV рівнів акредитації, які готують студентів за спеціальністю "Фізичне виховання", "Дошкільна педагогіка", а також у системі післядипломної освіти педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів.

Основні теоретичні положення та рекомендації щодо фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї *впроваджено* в практику роботи дошкільного навчального закладу № 23 м. Кам'янець-Подільський Хмельницької області (довідка № 24 від 25.11.2010 р.), дошкільного навчального закладу с. Плєсна Хмельницької області (довідка № 22 від 02.11.2010 р.), дошкільного навчального закладу "Сонечко" м. Хотин Чернівецької області (довідка № 21 від 17.11.2010 р.), дошкільного навчального закладу № 9 м. Червоноград Львівської області (довідка № 21 від 17.11.2010 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та практичні результати дослідження було представлено в доповідях та повідомленнях на наукових і науково-практичних конференціях різних рівнів: *міжнародних* - "Фізична культура, спорт та здоров'я нації" (Вінниця, 2006), "Актуальні питання наступності дошкільної і початкової освіти" (Кш'янець-Подільський, 2010), "Сучасне дошкільня: реалії та перспективи" (Київ, 2010); *всеукраїнських* - "Оптимізація процесу фізичного виховання в системі освіти" (Тернопіль, 2003), "Молода спортивна наука України" (Львів, 2004), "Теоретико-практичні реалії сучасного виховання дітей та учнівської молоді" (Київ, 2005), "Культурнсьціннісні витоки сучасного виховання особистості" (Киш, 2006), "Актуальні проблеми формування здоров'я учнівської та студентської молоді в сучасних навчальних закладах" (Черкаси, 2010); на засіданнях лабораторії фізичного розвитку шституту проблем виховання НАПН України (Київ, 2002-2010); на підсумкових звітних наукових конференціях викладачів і аспірантів Національного університету імені Івана Огієнка (Кам'янець-Подільський, 2001-2010).

Публікації. Основні положення і висновки дисертації відображено у 21 науковій праці, з них 9 одноосібних статей у наукових фахових виданнях, затверджених ВАК України, 6 публікацій у збірниках матеріалів конференцій, 6 - в інших виданнях.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів і висновків до них, загальних висновків, додатків і списку використаних джерел (236 найменувань, з них 11 іноземною мовою). Загальний обсяг дисертації становить 268 сторінок, з них 172 сторінок основного тексту, 20 сторінок списку використаних джерел. Робота містить 28 таблиць і 19 рисунків на 46 сторінках (з них 1 - на повну сторінку), 11 додатків на 75 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми та доцільність її наукового розроблення, визначені мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження, розкрито його наукова новизна, практичне значення, відображено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі - *"Теоретико-методичні засади та практика фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї"* - охарактеризовано сучасний стан досліджуваної проблеми, здійснено теоретичний аналіз науково-методичної, психолого-педагогічної, філософської літератури, у результаті чого розкрито основні підходи до фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї, проаналізовано причини низької ефективності фізичного виховання старших дошкільників, визначено сутність фізичної вихованості дітей старшого дошкільного віку та структуру, критерії і показники її сформованості; сформульовано висновки про стан дослідженості проблеми в педагогічній теорії.

Аналіз наукових джерел засвідчив, що фізичне виховання дітей дошкільного віку набуває все більшої соціальної значущості. Як стверджують В. Бальсевич, Л. Лубишева, система фізичного виховання дітей дошкільного віку повинна стати складовою загальнодержавної системи фізичного виховання. Значним внеском у розвиток теорії фізичного виховання є дослідження сучасних учених Г. Агаєва, Л. Артемової, Л. Биляєвої, Е. Вільчовського, П. Шияна, які розглядають фізичну культуру як складову загальнонаціональної культури, а фізичні вправи, рухливі ігри - як універсальні засоби всебічного розвитку дітей дошкільного віку. За твердженнями психологів С. Рубінштейна, Л. Виготського, О. Леонтєва, О. Запорожця, розвиток особистості дитини, удосконалення її рухових якостей відбувається в процесі виховання і навчання за умов активної діяльності.

Рівень рухової підготовленості дітей дошкільного віку значною мірою залежить від вибору засобів та методів фізичного виховання, від ефективності організаційних форм фізичної культури (О. Кенеман, Д. Хухлаєва, М. Голощокіна, Н. Бочарова та інші). Для удосконалення системи фізичного виховання дітей дошкільного віку, зокрема їхньої рухової підготовленості, важливу роль відіграють дослідження динаміки розвитку рухових навичок (Д. Хухлаєва, Н. Потехіна, Е. Вільчовський, О. Курок, Н. Деїшсенко, Т. Дмитренко) та якостей (Г. Юрко, О. Вавілова, В. Фролова та інші) у дітей 3-6 років.

У дисертації поняття *"фізична вихованість дітей старшого дошкільного віку"* (дітей 5-6 років) розглядається як складне новоутворення, що характеризується наявністю у старших дошкільників необхідних елементарних знань, умінь та навичок в галузі фізичної культури, сформованої мотивації до занять фізичними вправами, здатності самостійно застосовувати набуті уміння та навички у повсякденній життєдіяльності.

У процесі дослідження визначено структурні компоненти фізичної вихованості дітей старшого дошкільного віку: *когнітивний* компонент передбачає накопичення і систематизацію знань про техніку виконання рухових дш; уміння аргументувати вибір тих чи інших фізичних вправ для розвитку основних рухів і рухових якостей; розуміння значення фізичного виховання для збереження, зміцнення та відтворення здоров'я; *емоційно-ціннісний* компонент відображає сформованість мотивів до занять фізичними вправами, усвідомлення значення оволодіння руховими вміннями та навичками; наявність інтересу до фізичного саморозвитку; уміння оцінити власний стан рухової підготовленості та самопочуття під час занять; *діяльнісний* компонент передбачає активність і стабільність у заняттях фізичною культурою; наявність у дітей звички виконувати фізичні вправи в повсякденній життєдіяльності й певного рівня рухової підготовленості.

Визначено *критерії* сформованості фізичної вихованості дітей старшого дошкільного віку, а саме: володіння знаннями з фізичної культури; сформованість мотивації до різних видів рухової діяльності; активність і самостійність у заняттях фізичною культурою, рівень рухової підготовленості дітей старшого дошкільного віку. Відповідно до зазначених критеріїв виявлено високий, достатній, середній та низький *рівні* сформованості фізичної вихованості дітей старшого дошкільного віку.

Високий рівень сформованості фізичної вихованості старших дошкільників характеризується: наявністю міцних знань з фізичної культури, умінь самостійно добирати та виконувати вправи для розвитку рухових якостей; усвідомлення значення занять фізичними вправами для збереження та зміцнення здоров'я, фізичного розвитку та рухової підготовленості; ініціативністю і наполегливістю під час виконання фізкультурно-оздоровчих режимних дій, мотивуванням їхньої доцільності, вмінням контролювати стан самопочуття під час виконання фізичних вправ та регулювати навантаження; виконанням тестів з рухової підготовленості на високому рівні.

Достатній рівень сформованості фізичної вихованості дітей старшого дошкільного віку відзначається: достатніми знаннями з фізичної культури, усвідомленістю важливості занять фізичними вправами, вмінням за допомогою дорослих добирати вправи для розвитку рухових якостей; наполегливістю у виконанні фізкультурно-оздоровчих режимних дій, але утрудненим мотивуванням їхньої доцільності, намаганням контролювати стан самопочуття під час виконання фізичних вправ та регулювати навантаження; виконанням тестів з рухової підготовленості на достатньому рівні.

Середній рівень сформованості фізичної вихованості дітей старшого дошкільного віку характеризується: низькими знаннями з фізичної культури; відсутністю усвідомлення важливості занять фізичними вправами; здатністю за допомогою дорослих добирати вправи для розвитку рухових якостей; униканням виконання фізкультурно-оздоровчих режимних дій, відсутністю мотивування їхньої доцільності, неспроможністю контролювати стан

самопочуття під час виконання фізичних вправ та регулювати навантаження; виконанням тестів з рухової підготовленості на середньому рівні.

Низький рівень сформованості фізичної вихованості старших дошкільників відзначається: початковими знаннями з фізичної культури; неспроможністю дібрати вправи для розвитку рухових якостей, байдужістю та униканням виконання фізкультурно-оздоровчих режимних дій; слабким контролем стану самопочуття під час виконання фізичних вправ та неспроможністю регулювати навантаження; виконанням тестів з рухової підготовленості на низькому рівні або відмовою від їх виконання.

Для виявлення рівнів сформованості фізичної вихованості старших дошкільників, залучених до експерименту, було використано ряд *діагностичних методів*: індивідуальні бесіди з дітьми, включене спостереження, створення проблемних педагогічних ситуацій і їх аналіз, тестування рухової підготовленості дітей, метод незалежних експертних оцінок, анкетування батьків, педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів тощо.

Результати констатувального етапу експерименту засвідчили, що діти з експериментальної (ЕГ) і контрольної (КГ) груп (загалом 310 осіб: 160 дітей КГ і 150 - ЕГ) посередньо володіють знаннями з фізичної культури; у 22,5 % (КГ) і 22,7 % (ЕГ) дошкільників не сформована мотивація до різних видів рухової діяльності. Результати тестування рухової підготовленості дітей старшого дошкільного віку показали, що більшість дітей мають середній рівень рухової підготовленості - 42,5 % дітей КГ і 40,7 % ЕГ; лише 9,4 % дошкільників КГ і 9,3 % ЕГ мають високий рівень рухової підготовленості. Ці дані свідчать загалом про недостатність рухової активності старших дошкільників. Також у результаті спостережень за дітьми під час занять фізичною культурою виявлено труднощі прогнозування емоцій, які можуть з'являтися у дошкільників при виконанні певних рухових дій.

Відповідно до критеріїв і показників сформованості фізичної вихованості дітей старшого дошкільного віку з'ясовано, що високий рівень фізичної вихованості мають 11,9 % дітей КГ і 11,3 % - ЕГ, достатній - 26,3 % дітей КГ і 25,4 % - ЕГ, середній - 42,5 % дітей КГ і 43,3 % - ЕГ, низький - 19,3 % дітей КГ і 20,0 % - ЕГ.

Аналіз отриманих даних виявив: часткову обізнаність педагогічних працівників і батьків щодо сутності та важливості фізичного виховання дітей, низький рівень володіння батьками методами, прийомами і засобами фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку; недостатню взаємодію дошкільного навчального закладу із сім'ями з метою допомоги їм у формуванні фізичної вихованості дітей. Відтак, результати, отримані на констатувальному етапі експерименту, довели необхідність цілеспрямованого підходу до організації діяльності з фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї та розроблення педагогічних умов, що сприятимуть ефективності цього процесу.

У *другому розділі - "Експериментальне дослідження педагогічних умов фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї"* - обґрунтовано педагогічні умови фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї, розкрито методику формувального етапу експерименту, перевірено ефективність визначених педагогічних умов, форм і методів роботи.

На основі теоретико-методичного аналізу досліджуваної проблеми, узагальнення результатів констатувального етапу експерименту визначено *педагогічні умови*, які сприятимуть вирішенню завдань фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї: усвідомлення батьками значущості фізичного виховання дітей та оволодіння ними достатнім рівнем фізкультурних знань, практичних умінь і навичок; єдність виховного впливу педагогічного колективу і сім'ї з фізичного виховання; готовність педагогічних працівників до організації і проведення роботи з батьками щодо фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку; поетапне формування фізичної вихованості старших дошкільників.

Для ефективного впровадження вищезазначених педагогічних умов формувальний етап експерименту, що об'єднав індивідуальні, групові й колективні форми роботи, охопив три етапи: підготовчий, основний, підсумковий (рис. 1).

На першому етапі дослідницька увага зосередилася на підготовці батьків з питань організації фізкультурно-оздоровчої роботи в сім'ї. Зокрема, для батьків дітей експериментальної групи була створена "Батьківська школа", згідно з програмою якої проведено ряд занять: "Значення рухового режиму та вплив фізичних вправ на дитячий організм", "Особливості розвитку рухових якостей та виконання основних рухів", "Загартування - спосіб адаптації до навколишнього середовища", "Ознаки втоми та перевтоми. Регулювання фізичного навантаження" тощо.

У результаті функціонування Школи батьки відзначили значне підвищення рівня їхніх теоретичних знань, а також практичних умінь і навичок з організації й проведення різних форм фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку в сім'ї (батьки дітей ЕГ - з 15 до 42 %, батьки дітей КГ - з 13 до 22 %).

Для ефективного розв'язання дослідницьких завдань в експериментальних дошкільних навчальних закладах започатковано серію занять з підготовки вихователів та інструкторів з фізичного виховання до роботи з батьками щодо фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї: "Стратегії взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї", "Оптимізація форм і методів роботи з батьками", "Створення умов з фізичного виховання старших дошкільників у сім'ї", "Організація та особливості загартування дитячого організму", "Значення дотримання режиму дня для фізичного розвитку дитини" тощо.

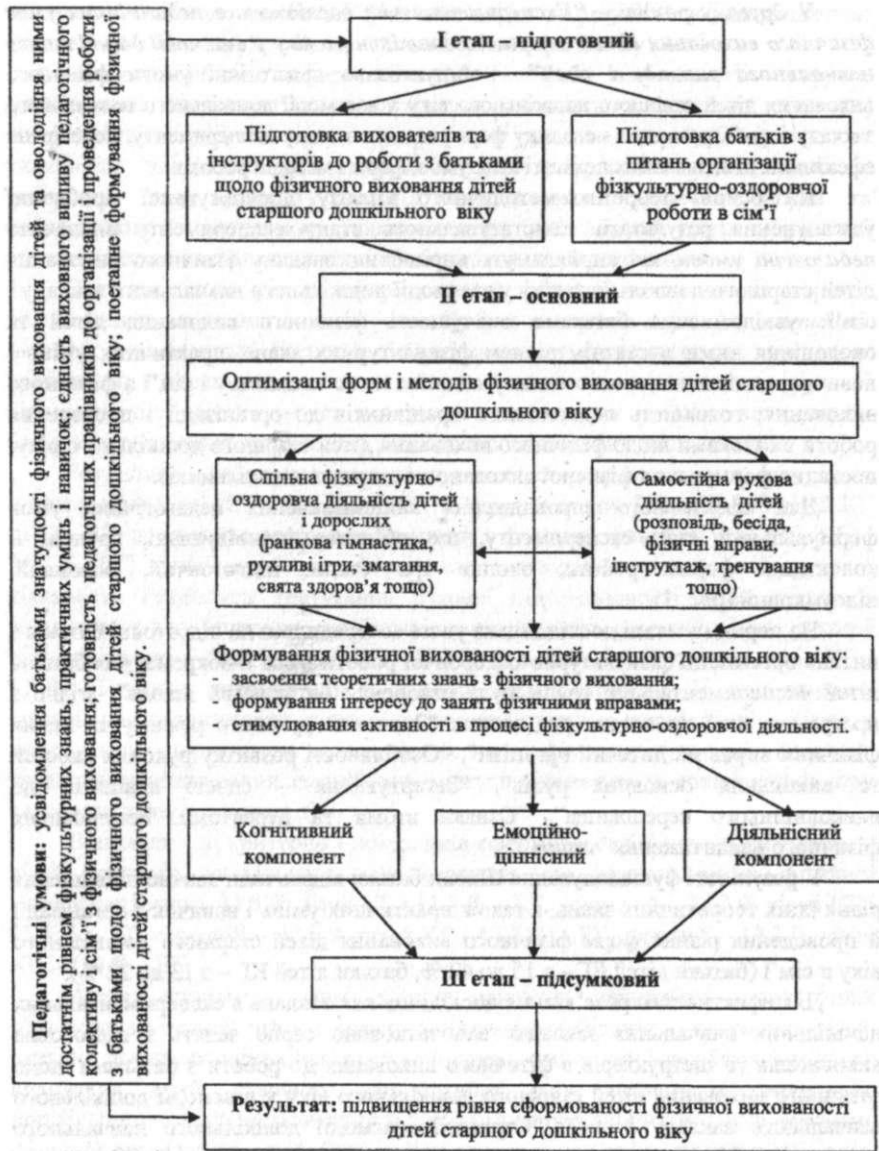

Рис. 1. Схема експериментальної роботи з фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї

У підсумку проведених занять переконання педагогічного колективу щодо необхідності налагодження взаємодії із сім'єю задля фізичного виховання дітей зміцнилися, відповідальність щодо організації і проведення різних форм просвітницької роботи з батьками щодо фізичного виховання дітей підвищилася, а самооцінка власної готовності до відповідної роботи з батьками зростає (самооцінка готовності інструкторів з фізичного виховання зростає в середньому на 14-31 %; вихователів - на 5-33 %).

На основному етапі експериментальна, робота була спрямована на формування в 60 дітей ЕГ дошкільних навчальних закладів № № 21 та 23 м. Кам'янець - Подільського Хмельницької області фізичної вихованості відповідно до її компонентів - когнітивного, емоційно-ціннісного, діяльнісного. З цією метою на основі особистісно орієнтованого підходу до виховання дітей використовувалися різні *методи* (бесіди про значення і вплив фізичного виховання на розвиток рухових якостей та збереження здоров'я, інструктаж, словесний опис вправ, розповідь про вимоги щодо їх правильного виконання, складання дітьми індивідуальних комплексів вправ з раніше засвоєних рухів, спільне виконання фізичних вправ, ігрових завдань дітьми і батьками, тренування, загартовування) та *форми* роботи (ранкова гімнастика, фізкультурні заняття, рухливі ігри, спортивні змагання, свята здоров'я тощо).

Для дітей, залучених до формувального етапу експерименту (60 осіб - ЕГ, 60 - КГ), створювалися сприятливі обставини для подолання невпевненості у виконанні тієї чи іншої вправи, використовувались стимулюючі впливи для збудження позитивних емоційних переживань і мотивів до занять фізичними вправами.

Партнерами у роботі з дітьми стали батьки, які застосовували зовнішні стимули для виховання у дітей інтересу до фізкультурно-оздоровчої діяльності: створення ситуації успіху, заохочення, переконання словом і прикладом, схвальна оцінка результатів діяльності; емоційність мовлення; використання цікавих ігор, змагальних ситуацій тощо. Під час засвоєння дошкільниками теоретичних знань, формування вмінь з фізичного виховання батьки коментували дії дітей, поєднували розповідь з демонструванням вправ, роз'яснювали і доводили користь фізичних вправ, пояснювали техніку їх виконання, вказували на шляхи виправлення допущених помилок тощо. Батьки також залучалися до планування занять з дітьми на основі урахування здібностей та індивідуальних якостей кожного вихованця, їхньої рухової підготовленості та стану здоров'я.

Для виховання рухової активності дітей дошкільного віку в процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності батьки розвивали схильність до виявлення самостійності за допомогою завдань, які потребували вибору способу дій і застосування засвоєних знань та рухових умінь на практиці. Для цього дітей залучали до самостійного оцінювання правильності власних рухів, моделювання тих чи інших фізичних вправ, ігрових завдань.

З'ясовано, що успіх навчально-виховної роботи з розвитку у старших дошкільників рухових умінь забезпечується за умови сформованості в них інтересу до занять фізичними вправами. Відтак, основними методами та прийомами формування у дошкільників фізичної вихованості були означені ті, що забезпечували стійкість і усвідомленість засвоєних знань та умінь, враховували особистісні та індивідуальні особливості дітей. Оскільки ефективність використання методів та форм роботи залежить від їх раціонального поєднання у певному порядку, за результатами експериментальної роботи оптимальною визначено таку послідовність: роз'яснення - доведення - демонстрування - практичне виконання вправ з обов'язковим інструктуванням, у процесі якого дозувалося навантаження, задавався темп виконання вправ тощо. Така послідовність дозволяла планомірно формувати стійкий усвідомлений інтерес дітей до занять фізичними вправами.

Отже, формування фізичної вихованості в дітей експериментальної групи відбувалося *поетапно*: засвоєння теоретичних знань з фізичного виховання; формування інтересу до занять фізичними вправами; стимулювання активності під час фізкультурно-оздоровчої діяльності.

У результаті проведеної експериментальної роботи різниця у руховій підготовленості дітей ЕГ і КГ стала суттєвою: у більшості дітей ЕГ (80 %) зафіксовано середній, вищий середнього та високий рівень рухової підготовленості, натомість в КГ на кінець експерименту таких дітей було 60 %. У представників ЕГ найбільше змінилися (збільшилися) показники рухової підготовленості, а саме: згинання і розгинання рук в упорі лежачи (хлопчики - в середньому на 166,7 %, $p < 0,001$; дівчатка - 150 %, $p < 0,001$) та нахил тулуба вперед з положення сидячи (хлопчики - в середньому на 133%, $p < 0,001$; дівчатка - 125 %, $p < 0,001$). Співвідношення показників гармонійного та дисгармонійного фізичного розвитку дітей КГ та ЕГ відзначилось тенденцією до зменшення кількості дітей з дисгармонійним розвитком в ЕГ. Діти ЕГ виявили вищу опірність організму до простудних захворювань порівняно з дітьми КГ, що свідчить, з одного боку, про більш сильну імунну систему, а з іншого - про ефективність експериментальної роботи.

Розподіл дітей КГ та ЕГ за рівнями сформованості фізичної вихованості на етапі контрольного зрізу представлено у таблиці 1.

Наведені в таблиці дані демонструють виразну позитивну динаміку змін у формуванні фізичної вихованості дітей старшого дошкільного віку. У результаті проведеної експериментальної роботи кількість дітей ЕГ, які мають високий рівень сформованості фізичної вихованості, зросла на 23,3 %, достатній - на 36,7 %. Позитивним є зменшення на 36,6 % кількості дітей, які мають середній рівень сформованості фізичної вихованості, низький - на 23,4 %. У вихованців КГ після роботи за традиційною програмою також відбулися позитивні зміни у формуванні фізичної вихованості, хоча і незначні. Так, кількість дітей з високим рівнем сформованості фізичної вихованості

зросла на 3,3 %, з достатнім - на 3,4 %, із середнім рівнем - на 3,3 %. Кількість дітей, які мають низький рівень сформованості фізичної вихованості, зменшилася на 10 %.

Таблиця 1

Розподіл дітей контрольної та експериментальної груп за рівнями сформованості фізичної вихованості

Рівні сформованості фізичної вихованості	Контрольна група <n=60)				Експериментальна група (n = 60)			
	Початок експерименту		Кінець експерименту		Початок експерименту		Кінець експерименту	
	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%
Високий	4	6,7	6	10,0	4	6,7	18	30,0
Достатній	14	23,3	16	26,7	12	20,0	34	56,7
Середній	22	40,0	26	43,3	28	46,6	6	10,0
Низький	18	30,0	12	20,0	16	26,7	2	3,3

Зазначені зміни свідчать, що визначені та теоретично обгрунтовані педагогічні умови, форми та методи роботи можна вважати такими, що здатні забезпечити ефективне фізичне виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено нове розв'язання проблеми фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї, що знайшло відображення в обгрунтуванні педагогічних умов досліджуваної діяльності, розробленні форм і методів роботи з формування фізичної вихованості дітей 5-6 років у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї.

Результати проведеного дослідження засвідчили ефективність розв'язання поставлених завдань і дали підстави для формулювання таких *висновків*:

1. Актуальність і доцільність дослідження проблеми фізичного виховання дітей зумовлені посиленням соціального запиту на здорову українську націю, усвідомленням громадянами необхідності розвивати свої рухові якості й підвищувати власну рухову підготовленість, формувати стійкі мотиви до занять фізичними вправами та самостійного здійснення фізкультурно-оздоровчої діяльності.

На основі теоретичного аналізу наукових праць з питань фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї доведено, що означена проблема перебуває в центрі уваги дослідників, оскільки основною причиною малоефективної організації процесу фізичного виховання дітей є неობізнаність батьків та низький рівень допомоги педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів родинам вихованців.

Період перед вступом у школу визнано сенситивним у формуванні численних особистісних новоутворень, у тому числі й інтересу до фізичних вправ, схильності до занять фізичною культурою і спортом. Підґрунтям останнього є природна й елементарна потреба дитини цього вікового періоду в руховій діяльності.

2. Розкрито сутність поняття "фізична вихованість дітей старшого дошкільного віку" як складного новоутворення, яке характеризується наявністю у старших дошкільників необхідних елементарних знань, умінь та навичок в галузі фізичної культури, сформованої мотивації до занять фізичними вправами, здатності самостійно застосовувати набуті уміння та навички у повсякденній життєдіяльності. Встановлено, що особливого значення для забезпечення фізичної вихованості дітей 5-6 років набуває створення відповідних для цього умов спільними зусиллями дошкільного навчального закладу і сім'ї.

3. Визначено структурні компоненти фізичної вихованості дітей старшого дошкільного віку: когнітивний (накопичення і систематизація знань про техніку виконання рухових дій; уміння аргументувати вибір тих чи інших фізичних вправ для розвитку основних рухів і рухових якостей; розуміння значення фізичного виховання для збереження, зміцнення та відтворення здоров'я); емоційно-ціннісний (сформованість мотивів до занять фізичними вправами, усвідомлення значення оволодіння руховими уміннями та навичками; наявність інтересу до саморозвитку; уміння оцінити власний стан рухової підготовленості та самопочуття під час занять); діяльнісний (активність і стабільність у заняттях фізичною культурою; наявність звички виконувати фізичні вправи в повсякденній життєдіяльності і певний рівень рухової підготовленості старшого дошкільника).

Означено критерії сформованості фізичної вихованості дітей старшого дошкільного віку, а саме: володіння знаннями з фізичної культури; сформованість мотивації до різних видів рухової діяльності; активність і самостійність у заняттях фізичною культурою, рівень рухової підготовленості дітей старшого дошкільного віку. Відповідно до названих критеріїв виявлено високий, достатній, середній та низький рівні сформованості фізичної вихованості.

4. Обґрунтовано та експериментально апробовано педагогічні умови фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї: усвідомлення батьками значущості фізичного виховання дітей та оволодіння ними фізкультурними знаннями, практичними уміннями і навичками на достатньому рівні; єдність виховного впливу педагогічного колективу і сім'ї з фізичного виховання; готовність педагогічних працівників до організації і проведення роботи з батьками щодо фізичного виховання дітей; поетапне формування фізичної вихованості дітей старшого дошкільного віку.

5. Розроблено та впроваджено форми і методи роботи з формування фізичної вихованості дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї, які реалізовувалися шляхом організації просвітницької роботи з батьками в рамках функціонування Батьківської школи, впровадження серії занять з вихователями та інструкторами з фізичного виховання дошкільних навчальних закладів, проведення спільних занять дітей і батьків, в яких були доцільно поєднані колективні й індивідуальні традиційні та інтерактивні форми й методи роботи.

Результативність й ефективність експериментальної роботи підтверджено динамікою показників сформованості фізичної вихованості дітей старшого дошкільного віку, що виявляється в зростанні кількості дітей експериментальної групи з високим рівнем сформованості фізичної вихованості на 23,3 % (у КГ - на 3,3 %), з достатнім - на 36,7 % (у КГ - на 3,4 %), зменшенні кількості дітей із середнім рівнем на 36,6 % (у КГ - підвищення на 3,3 %), зменшенні дітей експериментальної групи з низьким рівнем на 23,4 % (у КГ - на 10 %).

Представлені результати дослідження не розглядаються як вичерпні, такі, що повністю вирішують проблему фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї. *Перспективами подальшої роботи можуть бути:* вивчення особливостей формування фізичної вихованості дитини на більш ранніх етапах її розвитку (молодший та середній дошкільний вік); обґрунтування зв'язку фізичного розвитку старших дошкільників з їхнім розумовим розвитком, розвитком інших здібностей тощо.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях:

1. Бабюк С. М. Соціально-педагогічні вимоги та завдання фізичного виховання дітей дошкільного віку у сім'ї / С. М. Бабюк // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія : Педагогіка. - № 2. - Тернопіль, 2003. - С. 23-25.
2. Бабюк С. М. Сім'я - провідна інституція у фізичному вихованні дітей дошкільного віку / С. М. Бабюк // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук, праць. - Вил. 8, кн. 1. - К.: ПП Рута, 2005. - С. 296-301.
3. Бабюк С. М. Концептуальні засади фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у сім'ї / С. М. Бабюк // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук, праць. - Вип. 9, кн. 1. - К. : ПП Рута, 2006. - С. 134-137.
4. Бабюк С. М. Організація спільних форм роботи дітей старшого дошкільного віку і батьків з фізичного виховання / С. М. Бабюк // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету. Серія

педагогічна. - Вип. ІХ. - Кам'янець-Подільський : ПП Мошак М. І., 2006. - С. 106-108.

5. Бабюк С. М. Софія Русова про фізичне виховання дітей у дошкільному навчальному закладі і сім'ї / С. М. Бабюк // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету. Серія соціально-педагогічна. - Вип. V., т. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2007. - С. 324-329.

6. Бабюк С. М. Фізичне виховання дітей старшого дошкільного віку на основі взаємодії дошкільного закладу і сім'ї / С. М. Бабюк // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету. Серія педагогічна. - Кам'янець-Подільський : ПП Мошак М. І., 2007. - Вип. XIII, кн. 2. - С. 134-138.

7. Бабюк С. М. Вплив фізичного виховання у сім'ї на формування фізичної вихованості дітей 5-6 років / С. М. Бабюк // Педагогічна освіта: теорія і практика : зб. наук, праць. - Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2010. - Вип. 4. - С. 237-241.

8. Бабюк С. М. Реалізація педагогічних умов фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї / С. М. Бабюк // Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. - Черкаси : Видав. відділ Черкаського нац. ун-ту ім. Богдана Хмельницького, 2010. - Вип. 191, ч. III. - С. 20-25.

9. Бабюк С. М. Сутність та структура фізичної вихованості дітей старшого дошкільного віку / С. М. Бабюк // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук, праць. - Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2010. - Вип. 14, кн. 2. - С. 230-236.

Інші публікації

10. Бабюк С. М. Особливості рухового режиму дітей старшого дошкільного віку / С. М. Бабюк // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного університету : зб. за підсум. звітної наук. конф. викладачів і аспірантів. - Кам'янець-Подільський : Інформ.-видав. відділ, 2003. - С. 247-249.

11. Бабюк С. М. Рухова активність та її вплив на фізичний та психічний розвиток дітей старшого дошкільного віку у підготовці до навчання / С. М. Бабюк // Молода спортивна наука України : [зб. наук, праць в галузі фізичної культури та спорту] : у 4-х т. - Львів : НВФ Укр. технології, 2004. - Т. 3. вип. 8. - С. 10-14.

12. Бабюк С. М. Науково-теоретичні основи питання фізичного розвитку та виховання дітей старшого дошкільного віку / С. М. Бабюк // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного університету : зб. за підсум. звітної наук. конф. викладачів і аспірантів : в 3-х т. - Кам'янець-Подільський : Інформ.-видав. відділ, 2004 - Т. 3, вип. 3. - С. 228-231.

13. Бабюк С. М. Формування мотивації у дітей старшого дошкільного віку до занять фізичною культурою / С. М. Бабюк // Проблеми теорії і методики виховання, лікувальної фізкультури та спортивної медицини, олімпійського та професійного спорту : Наукові праці Кам'янець-Подільського державного університету. Серія педагогічна. - Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2004. - Вип. 2. - С. 30-34.

14. Бабюк С. М. Дошкільний вік як вихідний для формування фізичної культури особистості дитини / С. М. Бабюк // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного університету : зб. за підсум. звітної наук. конф. викладачів і аспірантів. - Кам'янець-Подільський : Інформ.-видав. відділ, 2005. - С. 116-117.

15. Бабюк С. М. Взаємодія дошкільного навчального закладу і сім'ї - педагогічна умова успішного фізичного виховання дітей дошкільного віку / С. М. Бабюк // Січневі педагогічні читання: методологія, теорія та практика підвищення якості освіти на сучасному етапі. - Сімферополь : Кримське навч. - педагог. держ. видав., 2005. - С. 90-96.

16. Бабюк С. М. Концепції фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у сім'ї / С. М. Бабюк // Наукові праці Кам'янець-Подільського університету : зб. за підсум. звітної наук. конф. викладачів та аспірантів. - Кам'янець-Подільський : Інформ. - видав. відділ, 2007. - Вип. VI. - С. 132-134.

17. Бабюк С. М. Удосконалення форм і методів роботи дошкільного навчального закладу із сім'єю з фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку / С. М. Бабюк // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : [зб. наук, праць]. - Вінниця : ТОВ "Планер", 2006. - С. 53-57.

18. Бабюк С. М. Необхідність співпраці сім'ї і дошкільного навчального закладу у процесі фізичного виховання дошкільників / С. М. Бабюк // Проблеми теорії і методики фізичного виховання, лікувальної фізкультури та спортивної медицини, олімпійського та професійного спорту : [наук, праці Кам'янець-Подільського держ. ун-ту]. Серія педагогічна. - Кам'янець-Подільський : Інформ.-видав. відділ, 2006. - Вип. 3 : Фізична культура, спортивна медицина, олімпійський та професійний спорт. - С. 74—80.

19. Бабюк С. М. Формування фізичної культури особистості дитини дошкільного віку / С. М. Бабюк // Проблеми теорії та методики фізичного виховання і професійного спорту, лікувальної фізичної культури та спортивної медицини : Наукові праці Кам'янець-Подільського університету. - Кам'янець-Подільський : Інформ.-видав. відділ, 2007. - Вип. V. - С. 168-170.

20. Бабюк С. М. Роль сім'ї у фізичному вихованні дітей старшого дошкільного віку / С. М. Бабюк // Наукові праці Кам'янець-Подільського університету : зб. за підсум. звітної наук. конф. викладачів і аспірантів

Кам'янець-Подільського державного університету. - Кам'янець-Подільський : Інформ. - видав, відділ - 2006. - С. 121-124.

21. Бабюк С. М. Підготовка педагогічних працівників та батьків до фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї / С. М. Бабюк // Актуальні проблеми формування здоров'я учнівської та студентської молоді в сучасних навчальних закладах : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. - Черкаси : ІІІ Гордієнко Є. І., 2011 - С. 99-100.

АНОТАЦІЇ

Бабюк С. М. Педагогічні умови фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.08 - дошкільна педагогіка. - Інститут проблем виховання НАПН України. - Київ, 2011.

Дисертаційне дослідження присвячене проблемі фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї. На основі аналізу науково-педагогічної літератури визначено сутність та структуру фізичної вихованості старших дошкільників. Означено критерії і показники сформованості фізичної вихованості дітей 5-6 років. Виявлено низький, середній, достатній та високий рівні сформованості структурних компонентів фізичної вихованості, з'ясовано роль вихователів дошкільних навчальних закладів, інструкторів з фізичного виховання, батьків у процесі фізичного виховання старших дошкільників. Визначено, теоретично обгрунтовано та експериментально перевірено дієвість педагогічних умов та ефективність методики фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї.

Ключові слова: діти старшого дошкільного віку, фізичне виховання, взаємодія дошкільного навчального закладу і сім'ї, педагогічні умови, фізична вихованість.

Бабюк С. Н. Педагогические условия физического воспитания детей старшего дошкольного возраста во взаимодействии дошкольного образовательного учреждения и семьи. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.08 - дошкольная педагогика. - Институт проблем воспитания НАПН Украины. - Киев, 2011.

Диссертационное исследование посвящено проблеме физического воспитания детей старшего дошкольного возраста во взаимодействии дошкольного образовательного учреждения и семьи. На основании анализа научно-педагогической литературы в работе раскрыты сущность и структура физической воспитанности детей старшего дошкольного возраста.

Физическая воспитанность старших дошкольников - это интегрированное динамическое личностное образование, которое характеризуется необходимыми элементарными знаниями и навыками в сфере физической культуры, осознанной необходимостью в занятиях физическими упражнениями, способностью самостоятельно применять усвоенное на практике. В структуре физической воспитанности детей старшего дошкольного возраста определяются когнитивный, эмоционально-ценностный и деятельностный компоненты.

В соответствии с представленными компонентами определены критерии и показатели сформированности физической воспитанности детей данного возраста. Когнитивный компонент предусматривает наличие элементарных знаний по физической культуре, способность прогнозировать результаты влияния физической культуры на здоровье человека. Показатели: сформированность знаний о технике выполнения двигательных действий; умение аргументировать выбор определенных физических упражнений для развития основных движений и двигательных качеств; понимание значения физического воспитания для сохранения, укрепления и восстановления здоровья. Эмоционально-ценностный компонент подразумевает активность в усвоении двигательных умений и навыков. Показатели: осознание значения усвоения двигательных умений и навыков; заинтересованность в саморазвитии, преобладание внутренних мотивов над внешними, наличие волевых осознанных усилий; умение оценить собственное состояние двигательной подготовленности и самочувствие во время занятий. Деятельностный компонент предусматривает сознательное и самостоятельное выполнение различных физических упражнений. Показатели: активность и стабильность в занятиях физической культурой; привычка регулярно выполнять физические упражнения в ежедневной жизнедеятельности; уровень физической подготовленности старшего дошкольника.

В процессе исследования определены и обоснованы педагогические условия физического воспитания детей старшего дошкольного возраста при взаимодействии дошкольного образовательного учреждения и семьи, сущность которых состоит в осознании родителями значимости физического воспитания для детей старшего дошкольного возраста и овладение ими физкультурными знаниями, практическими умениями и навыками; единство воспитательного воздействия педагогического коллектива и семьи по физическому воспитанию; готовность педагогов к организации и проведению работы с родителями по вопросам физического воспитания детей старшего дошкольного возраста; обновление форм и методов работы педагогического коллектива дошкольного образовательного учреждения и семьи по вопросам физического воспитания; поэтапное формирование физической воспитанности детей старшего дошкольного возраста.

Результаты экспериментальной работы подтвердили эффективность предложенных педагогических условий физического воспитания старших

дошкольников во взаимодействии дошкольного образовательного учреждения и семьи. Реализация разработанной методики способствовала позитивной динамике в формировании физической воспитанности детей старшего дошкольного возраста. Количество старших дошкольников с высоким уровнем сформированности физической воспитанности увеличилось на 23,3 % (в КГ - на 3,3 %), с достаточным - на 36,7 % (в КГ - на 3,4 %), со средним уровнем уменьшилось на 36,6 % (в КГ - увеличилось на 3,3 %) и с низким уровнем уменьшилось на 23,4 % (в КГ уменьшилось на 10 %).

Основные результаты исследования могут быть использованы специалистами-практиками дошкольных образовательных учреждений в процессе взаимодействия с родителями по вопросам физического воспитания детей старшего дошкольного возраста, преподавателями высших учебных заведений, готовящих студентов по специальности "Физическое воспитание", а также в системе последипломного образования педагогических работников.

Ключевые слова: дети старшего дошкольного возраста, физическое воспитание, взаимодействие дошкольного образовательного заведения и семьи, педагогические условия, физическая воспитанность.

Babyuk S. M. Pedagogical conditions of physical training of senior preschool children in interaction of a preschool educational institution and a family. - Manuscript.

Pedagogical sciences candidate's thesis, speciality 13.00.08 - Preschool Pedagogics. - The Institute of Problems of Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. - Kyiv, 2011.

The research work is devoted to the issues of physical training of senior preschool children in interaction of a preschool educational institution and a family. The essence and structure of physical training of senior preschool children are defined on the basis of scientific analysis and pedagogical literature. Criteria and indicators of physical manners with senior preschool children are identified. Low, average, sufficient and high level readiness of structural components of physical manners are revealed, the role of tutors in preschool educational institutions, instructors in physical training, parents in the course of physical framing of senior preschool children is ascertained. Effectiveness of pedagogical conditions and physical framing technique efficiency of senior preschool children in interaction of a preschool educational institution and a family are ascertained, theoretically proved and experimentally checked.

Keywords: senior preschool children; physical framing, interaction of a preschool educational institution and a family; pedagogical conditions; physical manners.

Підписано до друку 22.03.2011 р. Формат 60x90/16.

Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.

Тираж 100. Зам. 12

«Видавництво "Науковий світ"»®
Свідоцтво ДК № 249 від 16.11.2000 р.
м. Київ, вул. Боженка, 17, оф. 504.
200-87-13, 200-87-15, 8-050-525-88-77